

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/110/2001

KORUPCJA I AFERY KORUPCYJNE W POLSCE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ 2001

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W społeczeństwie powszechna jest opinia (93% wskazań), że korupcja w Polsce stanowi duży problem. Od lipca 2000 roku wyraźnie wzrósł (z 46% do 68%) odsetek osób uważających, że jest to *bardzo duży* problem.
- Większość badanych (70%) jest zdania, że w obecnym rządzie wielu urzędników czerpie korzyści z pełnienia funkcji publicznych. Ponad jedna piąta (22%) uważa, iż skala tego zjawiska jest niewielka, a jedynie co setny respondent (1%) twierdzi, że w Polsce w ogóle nie ma urzędników czerpiących korzyści z pełnionych funkcji.
- Ponad połowa ankietowanych (57%) wyraża przekonanie, że przypadki korupcji zdarzają się w środowiskach związanych zarówno z rządem, jak i z opozycją. Co czwarty respondent (24%) sądzi, iż korupcja dotyczy głównie środowisk bliskich rządowi, a tylko 3% - że środowisk opozycyjnych.
- Zdecydowana większość respondentów (86%) słyszała o aferach korupcyjnych i bezprawnym wykorzystywaniu tajnych informacji, których konsekwencją były dymisje w rządzie.
- Do przyczyn ujawniania obecnie opinii publicznej tak licznych informacji o aferach respondenci zaliczają przede wszystkim walkę poszczególnych komitetów wyborczych (83%) oraz wzrost korupcji wśród wysokich rangą urzędników państwowych (79%). Rządziej wskazują na wzrastającą jawność życia politycznego i gospodarczego (61%), nieporozumienia między UOP, prokuraturą i policją (61%), chęć „oczyszczenia się” odchodzącego rządu z osób, które się skompromitowały lub mogą być skompromitowane (60%), efekt intensywniejszego działania wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania (56%) oraz chęć skompromitowania rządu przez niektóre redakcje (52%).

Przechodząca przez Polskę fala powodziowa oraz gwałtowne burze zdominowały w lipcu wszystkie serwisy informacyjne. W obliczu tych wydarzeń na drugi plan zeszyły przedstawione nieco wcześniej opinii publicznej afery korupcyjne w środowiskach powiązanych z rządem. Postanowiliśmy jednak zbadać, jakie jest nastawienie społeczeństwa do korupcji i nadużyć wśród urzędników zajmujących wysokie stanowiska.

OCENY SKALI KORUPCJI

Dziesięć lat temu co trzeci badany sądził, że korupcja w Polsce jest *bardzo dużym* problemem, natomiast obecnie¹ tego zdania jest ponad dwie trzecie ankietowanych. Tylko w ciągu ostatniego roku odsetek uważających korupcję za *bardzo duży* problem wzrósł o 22 punkty. Ocena wagi problemu jest dość zgodna i niezbyt zróżnicowana ze względu na cechy społeczno-demograficzne ankietowanych. O tym, że korupcja jest problemem *bardzo dużym*, nieco częściej niż pozostali przekonani są badani w wieku od 45 do 64 lat, natomiast relatywnie rzadziej - najmłodsi respondenci. Częściej niż pozostali jako *bardzo duży* problem postrzegają korupcję osoby biorące udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (76%) oraz w ogóle nieuczestniczące w życiu religijnym (86%), a także badani o lewicowych poglądach politycznych (por. tab. aneksowe).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (135) przeprowadzono w dniach 3-6 sierpnia 2001 roku na 964-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

Jak Pan(i) sądzi, czy korupcja w Polsce jest problemem dużym czy małym?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	VII 1991	II 1992	VII 2000	VIII 2001
	w procentach			
Bardzo dużym	33	49	46	68
Raczej dużym	38	37	40	25
Raczej małym	15	8	6	2
Bardzo małym	2	1	0	1
Trudno powiedzieć	12	5	8	5

Zdaniem większości badanych (70%), wielu urzędników państwowych czerpie nieuzasadnione korzyści z pełnionych funkcji publicznych. Od roku '95 odsetek osób negatywnie oceniających uczciwość dużej części urzędników państwowych systematycznie rośnie² - w ciągu ostatniego roku zwiększył się o 11 punktów.

Tabela 2

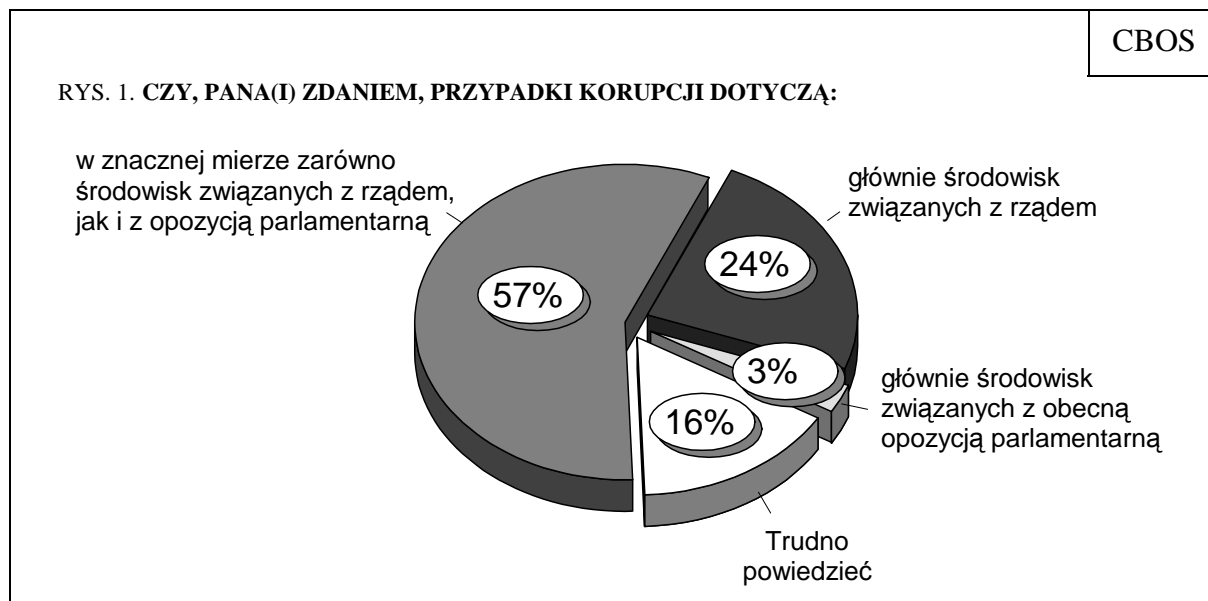
Ostatnio słyszy się o wysokich urzędnikach państwowych, którzy czerpią korzyści z pełnionych funkcji publicznych. Czy uważa Pan(i), że w obecnym rządzie:	Wskazania respondentów według terminów badań				
	II 1995	IV 1997	VII 1999	VII 2000	VIII 2001
	w procentach				
- wielu wysokich urzędników dopuszcza się takich czynów	51	55	61	59	70
- są tacy, choć jest ich niewiele	36	32	24	30	22
- w ogóle nie ma wysokich urzędników państwowych, którzy czerpaliby korzyści z pełnionych funkcji publicznych	2	1	1	1	1
Trudno powiedzieć	11	12	14	10	7

Cechy społeczno-demograficzne badanych nie mają wyraźnego wpływu również na zróżnicowanie ocen skali korupcji wśród wysokich rangą urzędników państwowych. O czerpaniu nieuzasadnionych korzyści z zajmowania wysokich stanowisk nieco częściej niż pozostali przekonani są respondenci o najniższych dochodach i negatywnie oceniający swoje warunki materialne, częściej też badani o lewicowych poglądach politycznych (77%) niż identyfikujący się z prawicą (67%).

² Niewielki spadek w roku 2000 mieści się w granicach błędu statystycznego.

KOGO DOTYCZĄ PRZYPADKI KORUPCJI?

Zdaniem ponad połowy ankietowanych, korupcja w naszym kraju w jednakowym stopniu dotyczy środowisk związanych zarówno z obecnym rządem, jak i z opozycją parlamentarną. Co czwarty respondent przypisuje tego rodzaju nadużycia przede wszystkim środowiskom bliskim rządowi, a jedynie 3% posądza o nie głównie środowiska opozycyjne.



Opinie na ten temat są najbardziej zróżnicowane w elektoratach partyjnych. Wśród wszystkich potencjalnych wyborców przeważa przekonanie, że korupcja dotyczy w znacznej mierze zarówno środowisk rządowych, jak i opozycyjnych. Jednak respondenci zamierzający w najbliższych wyborach parlamentarnych głosować na nowo powstałe ugrupowania: Prawo i Sprawiedliwość oraz Platformę Obywatelską, zdecydowanie częściej niż pozostali wyborcy są skłonni widzieć przypadki korupcji zarówno wśród członków opozycji, jak i środowisk związanych z rządem. Spośród sympatyków AWSP i UW ponad połowa wyraża przekonanie, że skorumpowani są zarówno politycy rządzący, jak i pozostający w opozycji. W tych grupach badanych najwięcej osób miało trudności z odpowiedzią. Co dziewiąty wyborca AWSP jest przekonany, że korupcja dotyczy przede wszystkim opozycji.

Wyborcy SLD-UP oraz zwolennicy PSL zdecydowanie częściej niż pozostali postrzegają o nieuczciwość środowiska związane z obecnym rządem, jednak również wśród nich przeważa przekonanie, że skorumpowanych urzędników można spotkać we wszystkich formacjach.

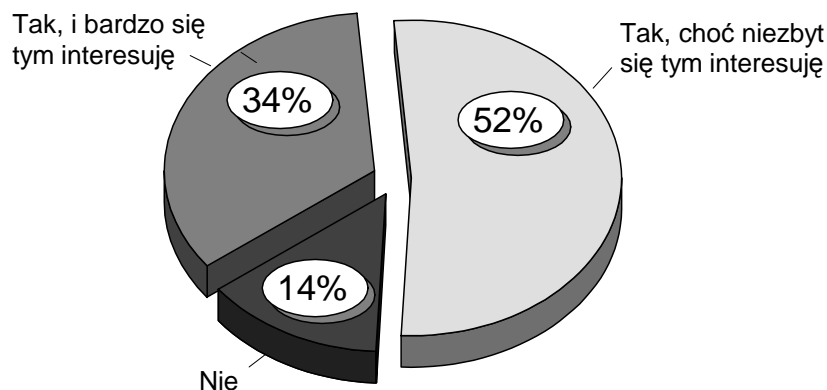
Tabela 3

Elektoraty partyjne	Czy, Pana(i) zdaniem, przypadki korupcji dotyczą:			
	w znacznej mierze zarówno środowisk związanych z rządem, jak i z opozycją parlamentarną	głównie środowisk związanych z rządem	głównie środowisk związanych z obecną opozycją parlamentarną	Trudno powiedzieć
w procentach				
PiS	75	7	9	9
PO	72	16	5	7
UW	59	7	0	34
AWSP	52	17	11	21
SLD+UP	50	42	1	8
PSL	46	36	2	16

PRZYCZYNY UJAWNIANIA INFORMACJI O KORUPCJI

Zdecydowana większość badanych (86%) słyszała o aferach korupcyjnych i bezprawnym wykorzystywaniu tajnych informacji przez wysokich rangą urzędników państwowych oraz o dymisjach w rządzie, będących konsekwencją tych działań. Jednak ponad połowa respondentów wykazała niezbyt duże zainteresowanie tymi wiadomościami.

RYS. 2. OD KILKU MIESIĘCY W MEDIACH POJAWIAJĄ SIĘ LICZNE INFORMACJE O AFERACH KORUPCYJNYCH I BEZPRAWNYM WYKORZYSTYWANIU TAJNYCH INFORMACJI. AFERY TE DOTYCZĄ WYSOKICH RANGĄ URZĘDNIKÓW PAŃSTWOWYCH, A ICH KONSEKWENCJĄ SĄ DYMISJE W RZĄDZIE. CZY SŁYSZAŁ(A) PAN(I) O TYCH AFERACH?



Badani, którzy słyszeli o aferach i dymisjach, podawali następnie - wybierając z przygotowanej listy - najbardziej prawdopodobne ich zdaniem przyczyny ujawnienia społeczeństwu w tak krótkim czasie tak wielu tego typu wiadomości.

Tabela 4

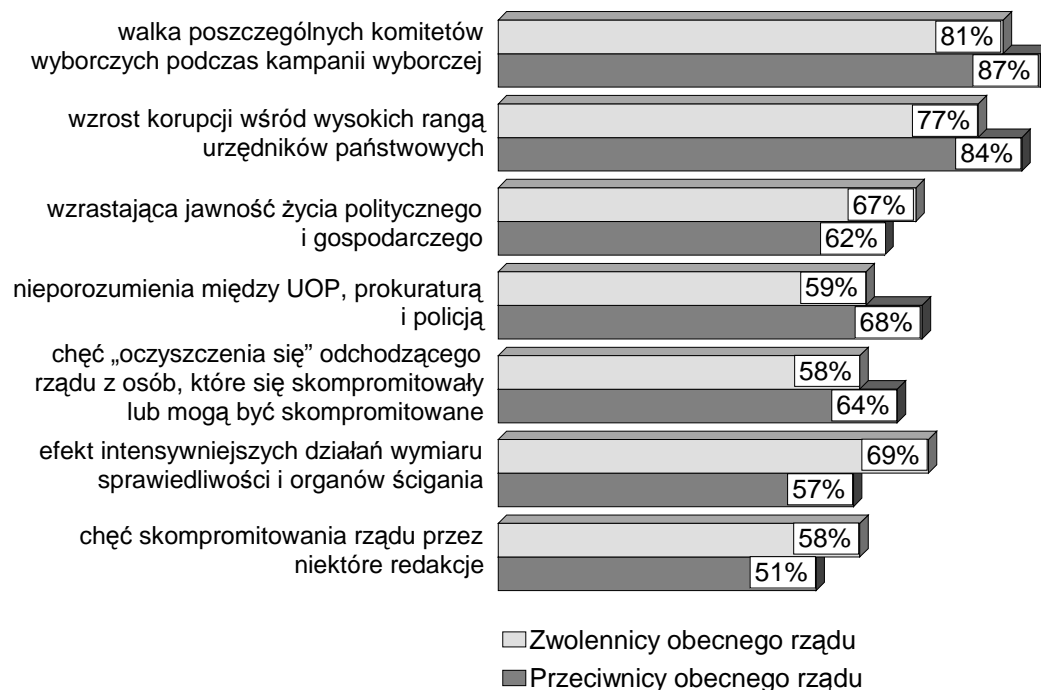
Jak Pan(i) sądzi, jakie są przyczyny ujawniania obecnie opinii publicznej tak licznych informacji o aferach? Czy jest to...	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- walka poszczególnych komitetów wyborczych podczas kampanii wyborczej	84	9	7
- wzrost korupcji wśród wysokich rangą urzędników państwowych	79	12	9
- wzrastająca jawność życia politycznego i gospodarczego	61	25	14
- nieporozumienia między UOP, prokuraturą i policją	61	22	17
- chęć „oczyszczenia się” odchodzącego rządu z osób, które się skompromitowały lub mogą być skompromitowane	60	27	13
- efekt intensywniejszych działań wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania	56	30	14
- chęć skompromitowania rządu przez niektóre redakcje	52	33	15

Najczęściej wskazywaną przez ankietowanych przyczyną ujawniania afer jest walka poszczególnych komitetów wyborczych przed zbliżającymi się wyborami parlamentarnymi. Niemal równie często respondenci wskazywali na wzrost korupcji wśród wysokich urzędników. Zdecydowanie mniej badanych uważa, że przyczyną ujawniania afer jest wzrastająca jawność, czyli demokratyzacja życia politycznego i gospodarczego. Taki sam odsetek respondentów sądzi, że to nieporozumienia między UOP, prokuraturą i policją spowodowały dotarcie informacji do opinii publicznej. Niewiele mniej osób jest zdania, że to rząd „oczyszcza” swoje szeregi z osób niegodnych zaufania i informuje o tym społeczeństwo. Ponad połowa ankietowanych jest przekonana, że ujawnianie różnego rodzaju nadużyć wśród osób wysoko postawionych jest efektem zintensyfikowania działań organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Nieco ponad połowa respondentów sądzi, iż jest to akcja niektórych redakcji (radiowych, telewizyjnych i prasowych), mająca na celu skompromitowanie rządu, jednak co trzeci badany nie podziela tej opinii.

Cechy społeczno-demograficzne respondentów nie różnicują w zasadniczy sposób ich opinii na temat przyczyn ujawniania obywatelom informacji o aferach w środowiskach związanych z rządem. Natomiast stosunek do obecnego gabinetu rządowego dość wyraźnie różnicuje odpowiedzi badanych. Zarówno wśród zwolenników, jak i przeciwników rządu Jerzego Buzka na pierwszym miejscu wymieniana jest walka wyborcza, ale wśród pozostałych przyczyn akcenty są nieco inaczej rozłożone.

W porównaniu ze zwolennikami obecnego gabinetu jego przeciwnicy relatywnie częściej wskazują na walkę przedwyborczą, wzrost korupcji wśród wysokich rangą urzędników, konflikty między UOP, policją a prokuraturą i chęć „oczyszczenia się” odchodzącego rządu z osób skompromitowanych. Zwolennicy Rady Ministrów kierowanej przez Jerzego Buzka częściej wskazywali na efekty działania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, wzrastającą jawność życia politycznego i gospodarczego oraz chęć skompromitowania rządu przez niektóre redakcje.

RYS. 3. JAK PAN(I) SĄDZI, JAKIE SĄ PRZYCZYNY UJAWNIANIA OBECNIE OPINII PUBLICZNEJ TAK LICZNYCH INFORMACJI O AFERACH? CZY JEST TO ...



W ostatnich latach systematycznie rośnie odsetek respondentów przekonanych, że korupcja w Polsce jest bardzo dużym problemem, rośnie też odsetek osób, które uważają, iż na wysokich stanowiskach jest wielu nieuczciwych urzędników oraz że skorumpowani politycy związani są w równej mierze ze środowiskami rządowymi i opozycyjnymi. Tego rodzaju wypowiedzi mogą świadczyć o malejącym zaufaniu społeczeństwa do klasy politycznej jako takiej. Diagnozę tę zdaje się potwierdzać fakt, że mimo iż zdecydowana większość badanych słyszała o aferach korupcyjnych w środowiskach rządowych, tylko jedna trzecia wykazała duże zainteresowanie tymi doniesieniami. Respondenci na ogół dystansują się od tych wydarzeń, traktując je jako element gry przedwyborczej.

Opracowała
Anna GRUDNIEWICZ